

Fèlix Cucurull, la història a l'abast

Autor: Josep-Lluís Carod-Rovira

Data de publicació: 20-04-2026

Ens fem ressò d'aquest article d'En Josep-Lluís Carod-Rovira sobre l'historiador arenyenc Fèlix Cucurull.

El record més llunyà que tinc de Fèlix Cucurull és als primers anys 70, a les acaballes de la dictadura, quan, en un pis proper al Portal de l'Àngel, ens impartí un curs clandestí d'història a un grupet molt reduït d'estudiants antifranquistes, abillats tots amb la mateixa estètica contestatària, talment un uniforme revolucionari: els xics anàvem amb xolles llargues i barba rebel, botes camperes, texans, una trenca blau marí amb caputxa i, sobretot, un sarró en bandolera. En Cucurull, amb aquell to de veu tan prim que semblava que s'anava esfilagarsant cada cop més i que, en un moment o altre, podria arribar a rompre's del tot, ens transmetia la història nacional amagada, silenciada, desconeguda, i, obrint-nos de bat a bat els finestrons que donaven a la plaça de la llum, ens animava a sentir-nos part d'una comunitat nacional proscrita, a enorgullir-nos-en i a comprometre'ns amb un destí plenament lliure, com a continuadors del fil roig d'una història col·lectiva que havia resistit totes les maltempsades.

Fèlix Cucurull i Tell va néixer a Arenys de Mar el 12 de gener de 1919. El pare n'havia estat batlle per la Lliga Regionalista i la mare havia tingut com a tutor Francesc de Paula Rius i Taulet, batlle de Barcelona en quatre ocasions. Va créixer, doncs, en un entorn familiar culte i de sentiment catalanista, un ambient casolà que li feu néixer dues grans passions: el país i l'escriptura. Amb només 12 anys ja crea la Joventut Catalanista, als 15 és premiat als Jocs Florals locals, als 16 escriu al Diari de Mataró, ciutat on també havia dirigit la revista de l'institut, i, als 17, entra a militar a Estat Català, el mateix any que esclata la guerra. Mestre a Terrassa i després al seu propi poble, als 18 anys, s'incorpora a l'exèrcit republicà amb el qual és destinat a València i a Lleida. Segons la seva biògrafa, Imma Albó, motius polítics li barren el pas a la universitat, circumstància que el converteix en un autodidacta forçat i que sempre condicionarà la valoració de la seva obra literària i la seva tasca com a historiador.

El 1940 milita a l'acabat de crear Front Nacional de Catalunya i, el 1968, funda Acció Socialista Independentista de Catalunya, grup amb què s'integra al Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans (PSAN). El 1970 i

el 1972 ha de passar pels jutjats pel seu compromís polític i cultural, li és retirat el passaport i és multat per la seva condició de membre del jurat dels Jocs Florals de Ginebra i, el 1974, és detingut en la caiguda dels 68 membres de l'Assemblea de Catalunya.

En nom dels Independents pel Socialisme pren part en la fundació del PSC-Congrés, el 1976, per on passa fugaçment. Tres anys més tard, és candidat al Congrés pel Bloc d'Esquerres d'Alliberament Nacional (BEAN) i el 1983 surt elegit conseller municipal al seu poble a la candidatura del PSUC-Nacionalistes d'Esquerra. Orador al fossar de les Moreres, en el multitudinari acte de l'11 de setembre de 1977, com també al Pi de les Tres Branques el 1981, va ser un membre actiu de la Crida a la Solidaritat i en presidí algunes assemblees. Partidari de la independència política, el marc nacional de Països Catalans i socialista d'ideologia, sign  els manifestos en contra de la Constitució i l'ingrés a l'OTAN. Va ser vicepresident del Consell Nacional Català, fundador i president de l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana i de l'Associació Roca i Farreras.

Cucurull té una destacada producció literària en prosa i en vers i algunes de les seves obres estan traduïdes a una desena d'idiomes. Durant el franquisme assistí a tertúlies com les que sostenien Josep Igl sies i Antoni Ribera.  s aquest qui li presenta el portugu s Manuel de Seabra, gràcies a qui s'introdueix en el món cultural de la lusofonia i esdevé aix  l'interlocutor català dels escriptors portuguesos i brasilers. Entre 1963 i 1965 s'instal·la a Lisboa, pronuncia conferències i col·labora amb la premsa de Portugal. Algunes obres seves són traduïdes al portugu s, alhora que ell en fa la versió catalana d'algunes d'escriptors destacats d'aquella literatura sobre els quals escriu articles i redacta notes biogràfiques per a enciclopèdies. El 1966 obté el premi Josep Yxart d'assaig amb Portugal i Catalunya, que, censurat, ha d'aparèixer amb el títol Dos pobles ibèrics.

Aclamat pel parlament portugu s després de la revolució dels clavells i amic d'alguns ministres, el 1979  s elegit membre de l'Acadèmia de Ciències de Lisboa i el 1980 la Unió Brasileira d'Escriptors el tria personalitat cultural de l'any, un seguit de reconeixements que mai no tingu  al seu propi país, amb una intensitat semblant.

Molt conegut com a historiador,  s autor de la monumental Panor mica del nacionalisme català en sis volums, editada a París, i d'altres obres indispensables per conèixer la història de la continuïtat nacional d'una lluita popular, algunes d'elles on s'apleguen articles seus de divulgació hist rica a la premsa, amb títols que no necessiten gaire aclariments: Consciència nacional i alliberament, Catalunya, nació sotmesa, Orígens i evolució del federalisme català, El fet nacional català a través de la història i L'autodeterminació de Catalunya. Mitjançant desenes de conferències, curssets i seminaris, molts d'ells clandestins, aix  com classes a la Universitat Catalana d'Estiu, recuper  i valoritz  la figura de J. N. Roca i Farreras, destac  els orígens populars i progressistes del catalanisme i la seva doble dimensió nacional i social, posició en què coincidia amb Josep Termes i Eva Serra en el món universitari, tot i que ell, com Josep Benet, amb qui compartia un aspecte fr gil, va fer-se com a historiador fora del món acadèmic. Estava convençut, com Rovira i Virgili, que "sense consciència hist rica no es pot tenir consciència nacional".

Amb un físic inconfusible, una veu feble i tremolosa, un aire tímid i una aparença eixuta que no li impedi en de prendre part en actes patriòtics com a orador destacat, Cucurull parlava amb claredat d'idees i rotunditat d'arguments, amb tota la força de què era capaç. El 1985 va rebre la Creu de Sant Jordi i el 1988 fou objecte d'un gran homenatge a Prada de Conflent. Amb la salut ja malmesa, el recordo intentant alçar-se de la cadira de rodes, en un gest de dignitat, per cantar Els Segadors, en l'acte organitzat al seu poble, el qual el declar  fill predilecte el 1995. Hi morí el 4 de febrer de l'any següent i, com els també escriptors Salvador Espriu i Lluís Ferran de Pol, hi és enterrat en el seu blanc cementiri, a la Sinera imaginària espriuena que Cucurull convertí en Rialda a la seva obra literària.

Josep-Lluís Carod-Rovira

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

https://naciodigital.cat/politica/felix-cucurull-historia-abast_1949084_102.html